

Recht doen aan de mens: het levensverhaal in de langdurige ggz

Geplaatst op 11 september 2023

Actieteam Ruimte voor het levensverhaal is van start!

Om werkelijk de mens te zien en verder te kijken dan iemands diagnose of problematiek, zoeken deelnemers van Radicale vernieuwing naar manieren die bewoners helpen om hun levensverhaal in beeld te brengen.

Een levensverhaal beschrijft (een deel van) iemands leven. Levensverhalen worden geschreven over een heel leven, maar kunnen ook een bepaalde periode of thematiek behandelen.

Op basis van een vraag hierover van Mentrum zijn deelnemers van Radicale vernieuwing bij elkaar gekomen om hierover ervaringen uit te wisselen, van elkaar te leren en te inspireren. Dit leidde tot het actieteam Ruimte voor het levensverhaal. Op de halfjaarlijkse ontmoeting op 6 juli 2023 verzorgden Mariken de Koning, psychiater bij Mentrum (onderdeel van Arkin) en Jacqueline Weeda, geestelijk verzorger bij Rivierduinen, een sessie vanuit dit actieteam.

Wat voor soorten levensverhalen kennen we? Welke voorbeelden zijn het waard gedeeld te worden? En wat werkt wel en niet?

Jacqueline: "Toen ik in 2011 startte bij Rivierduinen als geestelijk verzorger, begeleidde ik een uitvaart. Ik keek in het dossier op basis waarvan ik mijn verhaal bij de uitvaart baseerde. Na afloop sprak de broer mij aan. Hij vroeg waarom ik niet verteld had wat zijn beroep was geweest. Dit raakte mij. Waarom staat er niets in een dossier over iemands achtergrond, over iemands leven voor de ontwrichting? Dit zou me niet nog een keer gebeuren. Ik bedacht het project het levensboek, vond een aantal vrijwilligers die hieraan bij wilden dragen en ging van start. Een traject duurt gemiddeld 9 maanden. Na afloop krijgt iemand één boek cadeau."

Mariken: "Wij werken met een groep die niet zelfstandig kan wonen. Wij gaan ervan uit dat extra aandacht voor het levensverhaal een positief effect kan hebben op mensen. Het kan bijdragen aan herstel van identiteit. Wij kwamen erachter dat er geen levensverhaal-interventies waren geschikt voor deze specifieke groep. Samen met een aantal andere partijen besloten we hier iets op te ontwikkelen. Hiervoor hebben we een subsidie van ZonMw ontvangen. Bij ons zouden de persoonlijk begeleiders in eerste instantie het proces begeleiden, mede door de eenkennigheid van bewoners, is een vertrouwd gezicht belangrijk. In de praktijk pakte dit echter anders uit en bleken begeleiders toch weinig ruimte en tijd te hebben om dit op te pakken. Zo kan men zich niet zomaar voor een uur met een bewoner aan de groep onttrekken, daar er dan te weinig begeleiding op de groep zelf is."

Wat werkt?

Ondanks de verschillende insteken, instapmomenten en aanpak, bijvoorbeeld werken met vrijwilligers of professionals, zijn er binnen de verschillende varianten van het levensverhaal veel overeenkomsten te zien in dat wat wel en niet werkt, do's and dont's en dilemma's.

- Wat levert het werken met het levensverhaal op? Als je dit in het zorgbeleid weet te implementeren, verbeter je ook de kwaliteit van zorg. Het is bij uitstek niet de bedoeling dat het levensboek in het dossier komt, tenzij de persoon dat wil. Het staat echt ten dienste van de mens en zijn of haar verhaal, daar écht recht aan doen.
- Het is belangrijk om de begeleiders die zeggen "ik ken de persoon al jaren" ook te erkennen in dat wat zij doen. Aan de slag gaan met het levensverhaal leidt daarnaast wel vaak tot een ander contact en een rijker beeld.
- Vraag uit de zaal: Kan het mensen ook triggeren? Dat terugkijken te heftig is? Dat is eigenlijk nog nooit gebeurd, zo geven Jacqueline en Mariken aan. Mensen blijken zelf heel goed te weten wat ze wel/niet aankunnen. Dit geeft ze zelf echt de regie. Jacqueline: "Iemand wilde niet over zijn psychose vertellen, dat moesten we aan zijn broer vragen. Dat hebben we gedaan. Het staat toch in zijn boek, maar dan via zijn broer. En zo voelde iedereen zich hier goed bij."
- Herstelverhaal: het levensboek kan bijdragen aan herstel, maar is geen herstelverhaal, het heeft echt

een andere functie.

- Taligheid: een boek is heel talig. Vraag is of er ook andere manieren zijn, die beter aansluiten bij bijvoorbeeld mensen die laaggeletterd zijn. Denk aan collages.
- Contra-indicatie om ermee aan de slag te gaan is als mensen niet willen terugkijken en hun verleden te pijnlijk vinden. Ook wordt het lastig als mensen zich niet kunnen uiten, moeilijk verstaanbaar zijn of indien het geheugen niet goed werkt.
- Dilemma: Hoe ga je om met iemand die ver van de werkelijkheid staat? Bijvoorbeeld zegt 100 kinderen te hebben etc. Wat neem je dan wel en niet op? En hoe kijkt zo'n persoon er dan naar als er een betere periode aanbreekt?

In de bijeenkomst werden verder een aantal mooie voorbeelden gedeeld.

- Het logo van het levensboek is ontwikkeld door een cliënt. "Ieder mens is een cirkel. Soms raakt een deel los. Het levensverhaal kan bijdragen aan het weer verbinden van dit deel met de cirkel. De verbinding is getekend in de vorm van een driehoek, dit staat voor de mens, zijn/haar naasten en de begeleiding."
- Een man die een speech had gemaakt voor de levensboekbegeleider tijdens de overhandiging.

De presentaties met waardevolle leerpunten van Mariken de Koning en van Jacqueline Weeda zijn hieronder te vinden:

 [Presentatie-Jacqueline-Weeda-Levensboekenpresentatie-zonder-fotos.pptx](#) – 381.90 Kb

 [Presentatie-Mariken-de-Koning-Een-Gedeeld-Verhaal.pptx](#) – 804.34 Kb

Actieteams

Naast de vernieuwing in ieders eigen ggz-organisatie, werken deelnemende organisaties binnen de beweging Radicale vernieuwing langdurige ggz steeds meer samen aan inhoudelijke thema's. Dat zijn op dit moment vooral: [Zinvolle daginvulling](#); Ruimte voor de mens achter de problematiek en zijn levensverhaal; [Zinvol rapporteren, Waardevol leven!](#); [Optrekken met naasten](#). Deelnemers geven zelf aan rondom welke thema's zij ervaringen van andere vernieuwers willen benutten. Rondom bovenstaande thema's vormen zij 'actieteams' waarin ze dilemma's bespreken, elkaar praktisch verder helpen en inspireren. Mensen uit heel diverse rollen/functies kunnen bij de actieteams aanhaken: van cliënt tot bestuurder en zorginkoper.

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Opstart vernieuwings-beweging](#), [Deelnemende zorgorganisaties](#)

Trefwoorden: [cliënten](#), [diagnoses](#), [ervaringdeskundigheid](#), [ervaringskennis](#), [ggz rivierduinen](#), [heling](#), [hulpverleners](#), [kwaliteit](#), [levensverhaal](#), [mentrum \(arkin\)](#), [methodisch werken](#), [naasten](#), [normaliseren](#), [psychiaters](#), [psychoses](#), [van regels naar relaties](#), [vrijwilligers](#), [waardevol leven](#)